

PODELOM DO NOVIH PODELA?

“Pokušali smo ratom da branimo Kosovo, nismo uspeli. I zato govorim o razgraničenju, dok ne bude kasno. A to znači korekciju granica dve susedne države, Srbije i Albanije” izjavio je za ugledni srpski nedeljnik NIN zamenik premijera, ministar policije i lider Socijalističke partije Srbije Ivica Dačić. Ideja o podeli Kosova kao konačnom rešenju srpsko – albanskog problema dugo je prisutna u srpskoj političkoj i intelektualnoj eliti. Srpski zvaničnici u nezvaničnim kontaktima sa predstavnicima međunarodne zajednice, često ističu da bi bili zadovoljni podelom Kosova kao ishodom pregovora između Beograda i Prištine. Međutim, ovakav predlog nijedan srpski zvaničnik nije javno izneo, jer zvanična srpska politika glasi - “Kosovo je neodvojivi deo Srbije”. Zato je izjava vicepremijera Dačića izazvala veliku pažnju i burne reakcije.

Odmah pošto je vicepremijer Dačić dao izjavu o podeli Kosova, javnost se zapitala da li je to promena zvanične politike Srbije ili njegov lični stav, odnosno stav njegove partije, Socijalističke partije Srbije (SPS)? Na odgovor nije trebalo dugo čekati. Reagujući na izjavu o podeli Kosova, predsednik Republike Boris Tadić i lider najjače stranke vladajuće koalicije Demokratske stranke (DS), izjavio je da se “**ne treba se iščuđivati pred idejom o podeli Kosova, budući da ona već dugo figurira u srpskoj javnosti**”. Predsednik je istakao “**dobrodošle su sve ideje za trajno rešavanje pitanja Kosova**” i da je “**potrebno pronaći rešenje prihvatljivo za obe strane i međunarodne činioce**”.

Posle ove izjave postalo je jasno da Dačić svoju ideju o podeli Kosova nije izneo bez konsultacija sa drugim koalicionim partnerima.

Ideja o podeli Kosova sada je od strane Beograda “stavljena na sto”, doduše još uvek ne kao deo zvanične politike, ali kao jedno od mogućih rešenja kosovskog problema.

Ovo nije prvi put da srpski zvaničnici iznesu ideju o podeli Kosova. To je učinio predsednik Tadić 30. septembra 2008. godine u intervjuu državnoj Radio – televiziji Srbije. Tadić je tada rekao “da postoji mogućnost podele Kosova i Metohije (Kosovo i Metohija je srpski termin za Kosovo)” ali “samo ako budu iscrpljenje sve opcije u vezi sa statusom južne pokrajine”. “Ima još mnogo mogućnosti da pronađemo rešenje unutar pojma suštinske autonomije”, rekao je Tadić i dodao da “ako iscrpimo svaku mogućnost, onda možemo da pređemo na tu opciju”. Ova ideja je izazvala žestoke reakcije, pre svega u Beogradu. Oglasio se pre svih, bivši premijer Srbije i predsednik opozicione, konzervativne Demokratske stranke Srbije (DSS) Vojislav Koštunica. Kada je u pitanju Kosovo, Koštunica je veoma uticajan u Srbiji, jer je upravo on, dok je bio premijer, formulisao politiku Srbije prema kosovskom problemu. Ova politika se, uz izvesne promene, i danas sprovodi. Odnos Srbije prema Kosovu, zahvaljujući naporima tadašnjeg premijera Srbije Koštunice, ali uz saglasnost svih parlamentarnih stranaka pa i predsednika Srbije Tadića, definisan je Ustavom Srbije koji

su građani potvrdili na referendumu. U Ustavu Srbije piše da je "Kosovo sastavni deo Srbije". "Kada su parlamentarne stranke konsenzusom usvojile tekst novog ustava Srbije, u kome u preambuli stoji da je Kosovo i Metohija sastavni i neotuđivi deo teritorije Srbije, to je značilo da smo svi od naroda na referendumu tražili da se izjasni i o teritorijalnoj celovitosti zemlje", rekao je Koštunica i zaključio da je "narod rekao svoju reč i mi smo jedinstveno u Ustavu zapisali da je Kosovo Srbija".

Par meseci ranije, u junu 2008. godine, ministar spoljnih poslova Vuk Jeremić je u intervjuu nemačkom nedeljniku "Špigel" (Der Spiegel) na pitanje da li Srbija podržava pretnje kosovskih Srba koji sever Kosova žele da otcepe i pripoje Srbiji, rekao da se tu "Srbija nalazi na tankom ledu". "Srbija želi da sve ostane u granicama međunarodnog prava i to je za nas veoma značajno. Ali pored toga postoji i stvarnost i ima ljudi koji stvari možda vide drugačije", rekao je Jeremić. Dodao je da "praktično svi Srbi na Kosovu neće da prihvate nezavisnost" i da je sticaj okolnosti takav da oni zgusnuto žive na severu Kosova. "Tamo bi mogla da se otvori Pandorina kutija i da izazove podelu Kosova koju Srbija ne želi", upozorio je Jeremić.

Slučajno ili ne, odmah pošto je vicepremijer Dačić predložio podelu Kosova oglasio se ugledni srpski intelektualac, akademik i bivši predsednik Savezne republike Jugoslavije (zajednička država Srbije i Crne Gore koja je postajala od 1992 - 2003. godine) Dobrica Ćosić koji je u intervjuu za srpski dnevni list "Politika" ocenio da se "vekovni anatagonizmi" Srba i Albanaca na Kosovu "mogu prevazići jedino trajnim razgraničenjem".

Akademik Dobrica Ćosić je verovatno najuticajniji srpski intelektualac, a njegove pristalice ga nazivaju "ocem nacije". Ćosić je ovaj imidž dobio još za vreme vladavine jugoslovenskog predsednika Josipa Broza Tita i socijalističke Jugoslavije (zajednička država Srbije, Hrvatske, Slovenije, Bosne i Hercegovine, Makedonije i Crne Gore pod imenom Socijalistička federativna Republika Jugoslavija koja je postojala od 1945 - 1992. godine i na čijem čelu se nalazio maršal Josip Broz Tito do smrti 1980. godine) kada je prvi otvoreno počeo da govori o problemima na Kosovu i albanskom nacionalizmu. Tada je proglašen srpskim nacionalistom što je u vreme Titove Jugoslavije bila teška optužba. Za razliku od vicepremijera Dačića, Ćosić nije rekao ništa novo. U Srbiji se zna da se decenijama zalaže za podelu Kosova. Ipak, zanimljivo je vreme u koje je posle dužeg ćutanja izašao u javnost sa ovim predlogom. U svom intervjuu Politici Ćosić je rekao da "o Kosovu i Metohiji zaludno govori i piše četiri decenije predlažući demokratsko, pravедno, kompromisno i trajno razgraničenje" i dodao da je "to je jedini način da se prevaziđu vekovni antagonizmi između Albanaca i Srba". Prema njegovim rečima, razgraničenjem bi se "zaustavila velikoalbanska ekspanzija i stvorili uslovi za normalan život oba naroda".

Ćosić, koji je i književnik, ocenio je da politika prema Kosovu mora biti promenjena kako kosovski problem ne bi ostao dugotrajan i opasan.

"Ako svi činioци kosovske tragedije ne promene pretpostavke svoje politike prema toj radijacijom zatrovanoj zemlji u kojoj još ne vlada razumna tolerancija, kosovsko pitanje će

ostati dugotrajan i opasan problem Balkana i Evrope", naveo je Ćosić. On je izjavio da je više puta razgovarao sa bivšim srpskim predsednikom Slobodanom Miloševićem o Kosovu, ali da se nikada nisu usaglasili. "Najpre sam mu 1991. preneo američki predlog o podeli Kosova prema kojem bi Srbiji pripala trećina Kosova i Metohije, ali Milošević nije odustajao od srpskih zabluda sve do kumanovske kapitulacije u malom svetskom ratu protiv Srbije (Kumanovski sporazum između NATO i Vojske Jugoslavije kojim su se srpske snage bezbednosti povukle sa Kosova)", kazao je Ćosić. On je rekao da smatra "pogrešnom srpsku državnu politiku prema Kosovu i Metohiji od Nikole Pašića (jedan od najčuvenijih srpskih političara koji je vodio više vlada krajem 19. i početkom 20. veka) do Borisa Tadića" i dodao da su "u toj pogrešnoj, jednosmernoj i poraznoj politici" uporno participirali Srpska pravoslavna crkva i patriotska inteligencija Srbije. Akademik Ćosić ima veliki uticaj na politički i društveni život Srbije. Ipak, on nije kako trvde njegovi protivnici "vladar iz senke u Srbiji koji upravlja političarima". U svakom slučaju, čini se da je danas bliži nego ikada da njegove ideje postanu deo zvanične politike.

Uostalom veoma je lako primetiti da su argumenti koje koristi vicepremijer Dačić kada se zalaže za podelu Kosova veoma slični argumentima akademika Ćosića. Dačić smatra da je Srbija napravila grešku, jer o Kosovu nije razgovarala sa Albanijom, i da je razgraničenje Srbije i Albanije "jedina realna opcija". "Srbija nije ni trebalo da prizna nikog drugog kao pregovarača s druge strane osim Albanije. Zar smo mi stvarno naivni da mislimo da će Kosovo opstati kao nezavisna, samostalna

država?", upitao je Dačić. On je izneo pretpostavku da će se Kosovo priključiti Albaniji, kao što bi se Republika Srpska priključila Srbiji. "Čekajte, ako sutra Republika Srpska na referendumu donese odluku o otcepljenju, šta će oni biti, nezavisna država ili će doneti odluku o priključenju i zajedničkom životu sa Srbijom?", upitao je Dačić i ocenio da je to normalno, zato što je to isti narod. "Pa šta, sad, u Prištini i Tirani žive različiti Albanci? Oni sada nama pričaju o multietničkom Kosovu?! Našem narodu ne trebaju bajke o multietničkom životu", istakao je Dačić. "Samo, naš narod mora da stavi tačku na probleme koji predstavljaju rak-ranu. Dalje ne možemo vezani za prošlost. Ako samo prošlost postoji, mi nemamo budućnost", kaže Dačić. Dačić je ocenio i da dijalog Prištine i Beograda neće rešiti suštinsko pitanje zbog stava zemalja EU i SAD i da će najveći domet razgovora biti "neka vrsta specijalne autonomije za Srbe na severu".

Ideja o podeli, očekivano, izazvala je reakcije kako Prištine, tako i međunarodne zajednice. Najoštrije je regaovao kosovski premijer Hašim Tači koji je rekao je da zvaničnici u Beogradu treba da prestanu sa izjavama o podeli Kosova, jer u suprotnom "zahtevi Prištine mogu biti veći nego što je nezavisnost Kosova". Tači je obećao građanima Kosova da neće biti podele, promene granica ili bilo kakve druge ugroženosti integriteta. On je rekao da zagovornici ideje o podeli Kosova propagiraju antiistorijske ideje. "Ukoliko Priština počne da otvara takve teme, Beograd neće moći nikako da ih zatvori", rekao je Tači. Tači nije precizirao koje teme u Prištini mogu da otvore, ali je pozvao Beograd da objasni građanima srpske nacionalnosti sa severa Mitrovice i Kosova, da je Kosovo "njihova zemlja i da je

Priština njihov glavni grad". Odbijanje ideje o podeli Kosova od strane Hašima Tačija je očekivano.

Danas nema albanskog političara sa Kosova koji bi javno podržao ideju o podeli. A zašto bi? Sa njihove tačke gledišta Kosovo je dobilo nezavisnost i sada uz pomoć međunarodne zajednice srpska zajednica, koja uglavnom živi na severu Kosova, treba da prihvati ovu činjenicu.

Ipak, veoma je lako primetiti nervozu i brzinu u Tačijevom reagovanju. Kada Tači govori o novim temama i novim zahtevima on misli na dve opštine na jugu Srbije (Preševo i Bujanovac) u kojima većinu stanovnika čine Albanci. Tačijeva poruka je jasna – ako želite da uzmete sever Kosova na kome žive Srbi, morate da date deo juga Srbije na kome žive Albanci. Drugo, Tači nikako ne može da bude zadovoljan idejom Srbije da o Kosovu pregovara sa Albanijom. Albanija jeste "stariji brat" Kosova, ali nemaju iste interese. Za razliku od Kosova, Albanija je priznata stara evropska država. Albanija nema skoro nikakvih problema sa Srbijom, a ekonomska saradnja dve zemlje je u porastu. Jasno je da bi se Srbija lakše oko Kosova dogovorila sa Albanijom nego sa kosovskim političarima. Ako bi Kosovo postalo deo Albanije, uticaj sadašnje kosovske političke elite bio bi znatno manji. Albanski političari nemaju iza sebe istoriju sukoba sa srpskim političarima, čak je i ideja o Velikoj Albaniji, koja je program albanskih nacionalista, nastala na Kosovu, a ne u Albaniji. Kosovski političari bi izgubili mnogo od svog sadašnjeg uticaja ako bi se Kosovo

pripojilo Albaniji. S druge strane, koliko god da Tačiju i kosovskim političarima ne prija tema o podeli Kosova, to može da pomogne Tačijevoj vladi da skrene pažnju građana sa velikih problema u kojima se nalazi kosovsko društvo. Korupcija, kriminal, nezaposlenost, mali prihodi u kosovskom budžetu, nedostatak investicija, samo su neki od problema sa kojima se suočava Tačijeva Vlada i na koje nema rešenje. Zato je za opstanak ove vlade bolje da građani razmišljaju o podeli Kosova umesto o egzistencijalnim problemima.

Ideja vicepremijera Dačića doživela je kritike u Srbiji, kako od strane srpskih nacionalista tako i od strane onih političara koji smatraju da Srbija treba da prizna nezavisnost Kosova, poput lidera opozicione Liberalno-demokratske partije Čedomira Jovanovića. Jovanović je ocenio da "nema razuma" u ideji o podeli Kosova između Srbije i Albanije i poručio da bi Dačić morao da se ponaša odgovornije, jer nije samo lider Socijalističke partije Srbije, već i član Vlade Srbije.

Reagovao je albanski lobista u SAD Danijel Server, ekspert Centra za evroatlantske odnose vašingtonskog Džon Hopkins Univerziteta. "Ne bi bilo podele Kosova bez podele koja bi zadesila i Srbiju, jer šta god bi Srbija dobila na severu Kosova, Albanci bi isto to zahtevali u Preševskoj dolini", izjavio Server. "Za razliku od američkih zvaničnika koji ne vole ni da čuju reč "podela", ja nemam ništa protiv da se ona pominje, ali sam siguran da bi podela bila užasna ideja i da bi ona, zbog onoga čime je bremenita, zamrla čim bi se otvorila", istakao je Server. Reagovao je i ambasador Velike Britanije u Srbiji Majkl Devenport koji je ocenio da "to što ne doprinosi uspehu dijaloga

(dijalog Beograda i Prištine koji je u toku), nije konstruktivno" i dodao da "ideje o podeli utiču na sam dijalog". "Dijalog je važan za poboljšanje života građana na Kosovu", rekao je Devenport i dodao sa smatra da "ideja podele nije veoma konstruktivna u ovom kontekstu". Britanski diplomata je rekao da ideja o podeli Kosova "nije baš realna i imala bi teže implikacije po ceo region". Reagovao je i ambasador SAD u Prištini Kristofer Del koji je izjavio da je „prihvatanje realnosti nezavisnog Kosova preduslov za učlanjenje Srbije u EU“ i da „Srbi odlično shvataju da treba da prihvate tu realnost pre eventualnog učlanjenja u Uniju“. Navodeći da predsednik Srbije Boris Tadić „već dugo vremena govori o podeli Kosova kao mogućem rešenju“, Del je podsetio da je Amerika više puta ponovila da to ne prihvata.

Na ovu izjavu američkog ambasadora u Prištini reagovalo je Srpsko nacionalno veće severnog Kosova koje je saopštilo da bi „priznanje nezavisnosti i podela Kosova bili čin veleizdaje“.

Zanimljivo je da nisu ni svi Srbi sa Kosova jedinstveni u oceni Dačićeve inicijative. Lideri Srba sa severa Kosova ovu inicijativu prihvataju jer je sever Kosova naslonjen na Srbiju i u slučaju podele lako bi postao deo Srbije. Lideri Srba iz drugih delova Kosova (trećina Srba koji danas žive na Kosovu živi u izolovanim enklavama koje su rasute po Kosovu a dve trećine na severu Kosova uz granicu sa Srbijom) ovu inicijativu odbacuju. Lider Srpskog pokreta otpora Momčilo Trajković izjavio je da bi podela Kosova napravila "veliku Albaniju" i "malu Srbiju", ocenivši da je podela gora opcija i od nadzirane

nezavisnosti Kosova. Trajković je rekao da postoji mogućnost da se pitanje Kosova reši u okviru evropske zajednice naroda.

Da li će inicijativa vicepremijera Dačića biti prihvaćena u svetu pokazaće vreme, ali ona će mu sigurno doneti koristi u Srbiji. Srbija je u predizbornoj godini pa svi političari pokušavaju da pronađu teme sa kojima će biti prisutni u javnosti. Čini se da je Dačić sa podelom Kosova svoju temu našao.

Nije tajna da većina građana Srbije podržava ideju o istorijskom razgraničenju sa Albancima na Kosovu. Takođe nije tajna da većina građana Srbije smatra da je ovakvo stanje u odnosima Srbije sa severom Kosova neodrživo.

Srbija godišnje ulaže između 400 i 500 miliona evra u pokrajinu koja je sve dalje od nje. Slično misli i bivši ambasador Srbije u SAD, član Političkog saveta i Glavnog odbora Demokratske stranke dr Ivan Vujačić. On je ocenio da inicijativa za podelu Kosova ima slab izgled na uspeh i da više služi za unutrašnjepolitičke potrebe, jer su za većinu evropskih zemalja i SAD pregovori o statusu završena priča. „Za zemlje koje su priznale nezavisno Kosovo takve ideje isto su kao kad bi Srbija tražila ponavljanje poslednjih 10 minuta fudbalske utakmice sa Australijom na Svetskom prvenstvu u Južnoj Africi, u nadi da će ovog puta naši postići gol i nastaviti takmičenje“, izjavio je Vujačić.

On je ocenio da je mnogo realnije tražiti autonomiju za Srbe na severu Kosova. Vujačić je otkrio da je svojevremeno premijer Srbije Zoran Đinđić pokrenuo inicijativu o podeli Kosova. Vujačić je rekao da je "iz razgovora sa zvaničnicima SAD stekao utisak da su šanse za podelu Kosova bile veće pre osam-devet godina" kada je tu inicijativu pokrenuo Zoran Đinđić, dok je bio premijer. „Ta inicijativa, međutim, nije bilo adekvatno razrađena. U to vreme je postojala Jugoslavija, s tri poluge vlasti, bez konsenzusa vodećih stranaka o tom pitanju, tako da ta inicijativa nije ni bila dobro primljena. Više je bila lična Đinđićeva inicijativa da budu pokrenuti pregovori o statusu Kosova, ali je međunarodna zajednica smatrala da nije vreme za to. Ta ideja nikad nije zvanično stavljena na sto, a posle Đinđićevog ubistva tu inicijativu niko nije pokretao i o tome do sad uopšte nije razgovarano. Da jeste, teško je nagađati kakav bi ishod bio, ali su i tad šanse bile minimalne. Verovatno bi bile veće da Srbija i Kosovo nisu na sred Balkana, već na nekom ostrvu, kao Dominikanska Republika i Haiti“, smatra Vujačić.

Danas je u međunarodnoj zajednici skoro nemoguće naći zemlju koja bi se zalagala za podelu Kosova. Ipak, ima zemalja koje se žestoko protive ovakvoj opciji i zemalja koje smatraju da je i ta opcija na stolu. Najžešći protivnik podele Kosova su SAD. To otkriva sadržaj poverljive američke diplomatske pošte do koje je došao internet sajt Vikiliks. U depešama iz Prištine i Beograda otkriva se ozbiljna zabrinutost američkih diplomata da bi moglo da dođe do stalne podele Kosova, duž toka reke Ibra. U depeši koju je u Vašington poslao početkom ove godine američki

ambasador u Prištini Kristofer Del traži da se "pod hitno preduzmu mere koje bi okončale srpsku kontrolu nad severom". "Vreme je da se prestane sa politikom neodlučnosti prema pitanju severa i da se izmeni dinamika koja učvršćuje podelu između severa i ostatka Kosova. Sadašnja situacija je neodrživa i ona se pogoršava. Vreme je da se zaustavi truljenje", navodi ambasador u Prištini. Ambasada u Beogradu za to vreme izveštava Stejt dipartment u Vašingtonu o upozorenjima srpskih zvaničnika da Srbi na severu Kosova nikada neće pristati da žive pod vlašću Prištine. U jednoj od depeša citira se Jovan Ratković, spoljnopolitički savetnik Borisa Tadića, koji je američkoj ambasadorci u Srbiji Meri Vorlik rekao da Beograd "ne pokušava da promeni realnost u kojoj žive kosovski Albanci", ali je i upozorio da će "pokušaj da se izmeni realnost u kojoj žive kosovski Srbi dovesti do destabilizacije". Ratković je eksplicitno pomenuo da "Amerika i EU razmatraju mogućnost vojne intervencije, koja bi za cilj imala da se sever Kosova stavi pod kontrolu Prištine". Iz američkih diplomatskih depeša se vidi zabrinutost SAD da se "Evropska unija nedovoljno suprotstavlja podeli i da bi na to na kraju mogla i da pristane". Beograd je početkom ove godine, kako piše američki ambasador u Prištini, "mudro procenio da mogućnost sukoba uznemirava naše evropske partnere i to predstavlja efikasnu strategiju za odlaganje reintegracije severa". Američke diplomate iz Prištine upozoravaju da bi "preosetljivi Evropljani" vremenom "mogli da pristanu na podelu suočeni sa nepopustljivošću Beograda i spremnošću srpskih ekstremista na severu Kosova na konfrontaciju".

Ipak, svima je jasno da SAD polako napuštaju region Balkana i da ovaj deo sveta više nije od strateške važnosti za bezbednost najveće svetske sile. Problemi koje SAD imaju sa međunarodnim terorizmom, promene u arapskom svetu koje prete da sa vlasti uklone mnoge američke verne saveznike, ratovi u Avganistanu, Iraku i Libiji, potencijalni sukob u Siriji, iranski problem, neizvesna budućnost Pakistana kao nuklearne sile, sve snažniji rivali Kina i Rusija, zaokupljaće američku pažnju u narednim decenijama. To znači da će se problemom koji imaju Beograd i Priština baviti Evropska unija. To je ono čega se najviše plaše kosovski Albanci. Kosovo ima bezrezervnu podršku američke politike koja nezavisnost ove južne srpske pokrajine smatra svojim projektom. Drugi tvorac ovog projekta, britanski premijer Toni Bler odavno više nije na političkoj sceni.

Bez obzira što većina zemalja Evropske unije podržava nezavisnost Kosova, Evropljani su skloniji pragmatičnim rešenjenima. To razume Beograd koji svoju politiku prema Kosovu skoro godinu dana usaglašava sa EU, a ne sa SAD.

Prvo su u septembru prošle godine Srbija i EU zajednički podnele rezoluciju u vezi sa savetodavnim mišljenjem Međunarodnog suda pravde u vezi sa nezavisnošću Kosova, potom je Beograd pristao na saradnju sa misijom EU na Kosovu – EULEX, da bi na kraju pod pokroviteljstvom EU pristao na razgovore o tehničkim pitanjima između Beograda i Prištine. Beograd je u međuvremenu uhapsio bivšeg komandanta vojske bosanskih Srba

generala Ratka Mladića, čime je uklonio veliku prepreku u svojim odnosima sa EU i došao na korak od dobijanja statusa kandidata za člana EU i početka pregovora sa EU o članstvu. Jasno je da će se Beograd i ubuduće naslanjati na EU.

Srbija će biti u sve boljoj poziciji kako se bude približavala Evropskoj uniji. Da li je to dovoljno da EU privati podelu Kosova kao trajno rešenje, nije izvesno. Sama podela nosi mnogo rizika po čitav region. Ona bi prvo morala da bude urađena uz saglasnost obe strane, jer taj čin treba da donese mir, a ne rat. Drugo, moralo bi da se obezbedi da taj događaj ne dovede do destabilizacije Bosne i Hercegovine, gde bi Srbi koji žive u skoro polovini Bosne na teritoriji Republike Srpske, kao i Hrvati, mogli da požele da se pripoje Srbiji i Hrvatskoj. Da li bi Crna Gora u tom slučaju mogla da postane zemlja u kojoj bi albanska zajednica naseljena na tetorijama uz granicu sa Albanijom i srpska koja živi uz granicu sa Srbijom, poželele da učine isto?

Sve su ovo pitanja na koje niko nema odgovor. Ipak, jasno je da se prilikom trajnog rešavanja kosovskog pitanja moraju uvažiti interesi obe strane, a ne samo kosovskih Albanaca, kako je do sada bio slučaj. Odnosno, ako se želi trajni mir i stabilnost na Balkanu i suživot Srba i Albanaca, jasno je da nije više održiv američki pristup stvari po kome su kosovski Albanci potpuno u pravu, a Srbi treba da plaćaju cenu politike Slobodana Miloševića. Vremena za čekanje više nemaju ni Srbija, ni kosovski Albanci, a ni Evropska unija. Za sada se svi slažu da problemi treba da počnu da se rešavaju, a ne da se stvaraju novi.